

KONINKLIJKE COMMISSIE VOOR GESCHIEDENIS

Voorzitter	THÉRÈSE DE HEMPTINNE
Ondervoorzitter	CLAUDE DE MOREAU DE GERBEHAYE
Secretaris-penningmeester	GUY VANTHEMSCHE
Adjunct secretaris-penningmeester	JEAN-LOUIS KUPPER
Leden	CLAUDE BRUNEEL GUSTAAF JANSSENS JEAN-MARIE DUVOSQUEL JEAN-MARIE CAUCHIES JOZEF VAN LOON HERMAN VAN GOETHEM KAREL VELLE BRUNO DEMOULIN VALÉRIE PIETTE JO TOLLEBEEK JEAN-MARIE YANTE JEROEN DEPLOIGE
Ereleden	WALTER PREVENIER Baron VAN CAENEGEM ANDRÉ JORIS † ANDRÉ GOOSSE LUDO MILIS
Secretaris	JEAN-LUC DE PAEPE

Bronnen voor de studie van het hedendaagse België,
19e-21e eeuw

*Patricia Van den Eeckhout en Guy Vanthemsche,
editors*

**Bronnen voor de studie van
het hedendaagse België,
19e-21e eeuw**

Volume I

KONINKLIJKE COMMISSIE VOOR GESCHIEDENIS

2017

COMMUNICATIONS s.p.r.l.,
DRUKKER VAN DE ACADEMIE ROYALE DES SCIENCES, DES LETTRES
ET DES BEAUX-ARTS DE BELGIQUE
EN VAN DE KONINKLIJKE COMMISSIE VOOR GESCHIEDENIS

© KONINKLIJKE COMMISSIE VOOR GESCHIEDENIS
Paleis der Academiën
Hertogsstraat, 1
B-1000 Brussel

Voor alle informatie over het fonds en over nieuwe publicaties, zie de website:
www.kgeschiedenis.be

Alle rechten voorbehouden voor alle landen. Op dit boek rust copyright.
Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen, mag niets van dit boek door fotokopie, microfilm of dataopslag of op welke andere wijze ook worden gekopieerd of vermenigvuldigd of worden opgenomen dan wel gebruikt in informatieverwerkingsystemen, zonder de voorafgaande en schriftelijke toestemming van de uitgever.

Omslagontwerp en boekverzorging: Communications s.p.r.l.
Printed in Belgium

ISBN: 978-2-87044-013-1
D/2017/0093/2

Inhoudstafel

VOORWOORD *XLV*

DEEL I – INLEIDING

Hoofdstuk 1 – Algemene werkinstrumenten 3
Herman Coppens

1. Bibliografie 3
2. Kernbegrippen 4
3. Oriënterende hulpwerken 4
- 3.1. Typologische studies 5
- 3.2. Thematische zoekmiddelen 5
- 3.3. Institutioneel-historische studies 6
4. Organisatie van het archiefwezen 7
- 4.1. Wettelijk kader 7
- 4.2. Overheidsarchieven 8
- 4.3. Particuliere archieven 9
5. Overzichten van archiefbewaarplaatsen 9
6. Het klassieke toegangenapparaat 9
- 6.1. Archievenoverzichten 9
- 6.2. Archiefinventaris 10
- 6.3. Nadere toegang 10
7. Digitale toegankelijkheid 11

Hoofdstuk 2 – Openbaarheid van bestuur 13
Frankie Schram

1. Bibliografie 13
2. Overzicht van de algemene openbaarheidsregelgeving 15
- 2.1. Begrip 18
- 2.2. Beknopte ontstaansgeschiedenis 19
3. Kenmerken van de algemene openbaarheidsregelgevingen 19
- 3.1. Begrippen en toepassingsgebied 20
- 3.1.1. Het begrip “bestuursdocument” 20

3.1.2.	Begrippen voor en de omschrijving van het personeel toepassingsgebied	21	
3.2.	De uitoefening van het recht van toegang	24	
3.3.	Procedureaspecten	25	
3.4.	Uitzonderingsgronden	25	
3.5.	Beroepsmogelijkheden	27	
3.6.	Gebruik van bestuursdocumenten	27	
3.7.	De toegang tot persoonsgegevens	28	
3.8.	Uitsluiting van bepaalde bestuursdocumenten	28	
4.	Specifieke toegangsregels	28	
4.1.	De toegang tot de akten en registers van de burgerlijke stand	28	
4.2.	De toegang tot de bevolkingsregisters	29	

DEEL II – BRONNEN VAN OPENBARE INSTELLINGEN

Hoofdstuk 3 – De gemeenten en de lokale openbare instellingen 35 *Patricia Van den Eeckhout en François Moreau*

1.	De gemeenten	35	
1.1.	Bibliografie	35	
1.2.	Historisch overzicht	36	
1.3.	Archieven	41	
1.3.1.	Wetgeving	41	
1.3.2.	Ontsluiting en inventarisatie	43	
1.4.	Belangrijkste bronnenreeksen	44	
1.4.1.	Notulen van de gemeenteraad	44	
1.4.2.	Notulen van het schepencollege	45	
1.4.3.	Administratieve verslagen	45	
1.4.4.	Algemene briefwisseling	46	
1.4.5.	Burgerlijke stand	46	
1.4.6.	Registers van doodsoorzaken	48	
1.4.7.	Bevolkingsregisters, vreemdelingenregisters, wachtregisters en rijksregister van de natuurlijke personen	48	
1.4.8.	Registers van aankomst en vertrek	52	
1.4.9.	Volkstellingen	52	
1.4.10.	Fiscale bronnen	55	
1.4.11.	Bronnen betreffende de gemeentelijke financiën en bezittingen	60	
1.4.12.	Bronnen betreffende het gemeentepersoneel	62	
1.4.13.	Bronnen betreffende de verkiezingen	63	
1.4.14.	Bronnen betreffende de militie	67	
1.4.15.	Bronnen betreffende politie en burgerwacht	69	
1.4.16.	Bronnen betreffende openbare werken, stedenbouw en ruimtelijke ordening	72	
1.4.17.	Bronnen betreffende handel, industrie, landbouw, vervoer en nutsbedrijven	75	
1.4.18.	Bronnen betreffende de openbare gezondheid en het milieu	78	

1.4.19.	Bronnen betreffende sociale toestanden en sociale politiek	81
1.4.20.	Bronnen betreffende de kerkfabrieken en de instellingen belast met het beheer van de temporaliën van de erkende eredienst	83
1.4.21.	Bronnen betreffende het onderwijs	85
1.4.22.	Bronnen betreffende culturele aangelegenheden	85
2.	Het OCMW en zijn voorgangers	87
2.1.	Bibliografie	87
2.2.	Historisch overzicht	88
2.3.	Archieven	90
2.4.	Belangrijkste bronnenreeksen	91
3.	De kerkfabrieken en de instellingen belast met het beheer van de temporaliën van de erkende eredienst	94
3.1.	Bibliografie	94
3.2.	De instelling	94
3.3.	Archieven	95
3.4.	Belangrijkste bronnenreeksen	96
4.	Polders en wateringen	97
4.1.	Bibliografie	97
4.2.	De instellingen	97
4.3.	Archieven	98
4.4.	Belangrijkste bronnenreeksen	98

Hoofdstuk 4 – Agglomeraties en federaties van gemeenten 101

Patricia Van den Eeckhout en François Moreau

1.	Bibliografie	101
2.	Historisch overzicht	101
3.	Archieven en publicaties	104

Hoofdstuk 5 – De arrondissementscommissariaten 107

Patricia Van den Eeckhout en François Moreau

1.	Bibliografie	107
2.	Historisch overzicht	107
3.	Archieven	109
4.	Belangrijkste bronnenreeksen	109
4.1.	Bronnen die het ganse ambtsgebied van de arrondissementscommissaris betreffen	110
4.1.1.	Administratieve verslagen	110
4.1.2.	Bronnen betreffende burgerlijke stand en bevolkingsregisters	110
4.1.3.	Bronnen betreffende verkiezingen	111
4.1.4.	Bronnen betreffende de militie	111
4.1.5.	Bronnen betreffende de ordehandhaving en de landelijke politie	111
4.1.6.	Bronnen betreffende de openbare gezondheid	112
4.2.	Bronnen die de niet-ontvoogde gemeenten betreffen	112
4.2.1.	Verslagen over bezoeken aan de gemeenten	112

4.2.2.	Dossiers betreffende benoemingen, begrotingen en rekeningen	112
--------	---	-----

Hoofdstuk 6 – De provincies 113
Patricia Van den Eeckhout en François Antoine

1.	Bibliografie	113
2.	Historisch overzicht	114
3.	Archieven	118
3.1.	Wetgeving	118
3.2.	Bewaring en inventarisatie	119
4.	Belangrijkste bronnenreeksen	131
4.1.	Notulen van de provincieraad en de (bestendige) deputatie	131
4.2.	Reglementen en verordeningen	133
4.3.	Administratieve verslagen	133
4.4.	Bronnen die resulteren uit de bevoogdende en rechtsprekende functie van de provinciale organen	134
4.5.	Bronnen betreffende de provinciale financiën en fiscaliteit	137
4.6.	Bronnen betreffende de verkiezingen	139
4.6.1.	De lijsten van de 100 en de 600 hoogst aangeslagenen	139
4.6.2.	De kiezerslijsten voor het grondwetsproject van 1815	139
4.6.3.	Lijst van de verkiesbaren voor de Senaat	139
4.6.4.	Kiezerslijsten voor de rechtbank van koophandel	140
4.6.5.	Verkiezingsdossiers	140
4.7.	Bronnen betreffende openbare orde en veiligheid	141
4.8.	Bronnen betreffende openbare werken, ruimtelijke ordening en gebouwen	141
4.9.	Bronnen betreffende bevolking, industrie, landbouw en nutsbedrijven	143
4.10.	Bronnen betreffende de openbare gezondheid en het milieu	144
4.11.	Bronnen betreffende sociale toestanden en sociale politiek	146
4.12.	Bronnen betreffende het onderwijs	147
4.13.	Bronnen betreffende cultuur en recreatie	147
4.14.	Bronnen betreffende politieke gebeurtenissen in de “Franse tijd”	148

Hoofdstuk 7 – De instellingen van gewesten en gemeenschappen 149
Guy Vanthemsche

1.	Bibliografie	149
2.	Historisch overzicht	151
3.	Archieven	158
3.1.	Algemeen	158
3.2.	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	158
3.3.	Waalse Gewest	161
3.4.	Vlaanderen	162
3.5.	Duitstalige Gemeenschap	165

4.	De publicaties van de instellingen van gewesten en gemeenschappen	166
4.1.	De Vlaamse Gemeenschap	166
4.1.1.	Bibliografie	166
4.1.2.	Het Vlaams Parlement en zijn voorlopers	166
4.1.3.	De Vlaamse Regering	170
4.1.4.	De Vlaamse overheidsadministratie (ministeries en agentschappen)	172
4.2.	Het Waalse Gewest	210
4.2.1.	Bibliografie	210
4.2.2.	Historisch overzicht	210
4.2.3.	Het Waals Parlement en zijn voorlopers	211
4.2.4.	De Waalse Regering	212
4.2.5.	De administratie van het Waalse Gewest	213
4.3.	Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	232
	<i>Joost Vaesen</i>	
4.3.1.	Bibliografie	232
4.3.2.	Historisch overzicht	234
4.3.3.	De parlementaire assemblees	240
4.3.4.	De Brusselse regering en het Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest / de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel en de Brusselse openbare instellingen	243
4.4.	De Franse Gemeenschap / Fédération Wallonie-Bruxelles	254
	<i>Guy Vanthemsche</i>	
4.4.1.	Bibliografie	254
4.4.2.	Het Parlement van de Franse Gemeenschap / FW-B en zijn voorlopers	255
4.4.3.	De Franse Gemeenschapsregering	256
4.4.4.	Het Ministerie van de Franse Gemeenschap / FW-B	257
4.4.5.	De openbare instellingen van de Franse Gemeenschap / FW-B	266
4.5.	De Duitstalige Gemeenschap	269
	<i>Els Herrebout</i>	
4.5.1.	Bibliografie	269
4.5.2.	Historisch overzicht	270
4.5.3.	Het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap en zijn voorlopers	272
4.5.4.	De Regering van de Duitstalige Gemeenschap	273
4.5.5.	Het Ministerie van de Duitstalige Gemeenschap	273
4.5.6.	De openbare instellingen van de Duitstalige Gemeenschap	273

Hoofdstuk 8 – Het Belgisch Parlement en de wetgevende vergaderingen uit de “Franse” en “Hollandse” tijd 275

Véronique Laureys, met medewerking van Joris Vanderborght

1.	Bibliografie	275
2.	Historisch overzicht	279
3.	Archieven	286

4.	Publicaties en bronnenpublicaties	293	
4.1.	Periode vóór 1830	293	
4.2.	Periode vanaf 1830	294	
4.3.	Openbaarheid van de stukken	300	
Hoofdstuk 9 – Het Staatshoofd		303	
<i>Gustaaf Janssens</i>			
1.	Bibliografie	303	
2.	De instelling	305	
2.1.	Het Staatshoofd in de periode 1794-1831	306	
2.1.1.	Bibliografie	306	
2.1.2.	Historisch overzicht	307	
2.1.3.	Archieven	308	
2.2.	De koninklijke functie in België vanaf 1831	309	
2.2.1.	Actiemogelijkheden van de Koning	309	
2.2.2.	De medewerkers van de Koning	311	
2.2.3.	Voormalige departementen en diensten van het Koninklijk Paleis	315	
3.	Het archief van het Koninklijk Paleis	319	
3.1.	Archieven bewaard in het Archief van het Koninklijk Paleis	319	
3.2.	Schaduwarchief bewaard in het Archief van het Koninklijk Paleis	320	
3.3.	Verzamelingen bewaard in het Archief van het Koninklijk Paleis	321	
3.4.	Inventarissen van archieven bewaard in het Archief van het Koninklijk Paleis	321	
4.	Bronnenpublicaties	322	
4.1.	Algemeen	322	
4.2.	Bronnenuitgaven betreffende de Koningen der Belgen	323	
4.2.1.	Koning Leopold I (1831-1865)	323	
4.2.2.	Koning Leopold II (1865-1909)	324	
4.2.3.	Koning Albert I (1909-1934)	324	
4.2.4.	Koning Leopold III (1934-1944; 1950-1951)	325	
4.2.5.	Koning Boudewijn (1951-1993)	326	
4.2.6.	Koning Albert II (1993-2013)	327	
5.	Publicatie van wetgevende normen sedert de “Franse tijd”	327	
<i>Patricia Van den Eeckhout en Dave De ruysscher</i>			
Hoofdstuk 10 – De federale overheidsdiensten en de voormalige ministeries		339	
1.	Algemene inleiding	339	
<i>Guy Coppieters en Guy Vanthemsche</i>			
1.1.	Bibliografie	339	
1.2.	Historisch overzicht	341	
1.3.	Archieven	345	

1.4.	Publicaties	346
2.	De FOD Kanselarij van de Eerste minister en de POD Wetenschapsbeleid	349
	<i>Guy Coppieters en Guy Vanthemsche</i>	
2.1.	Bibliografie	349
2.2.	Historisch overzicht	350
2.3.	Archieven	355
2.4.	Publicaties	357
3.	De Ministerraad	360
	<i>Guy Coppieters</i>	
3.1.	Bibliografie	360
3.2.	Historisch overzicht	360
3.3.	Archieven	361
3.4.	Publicaties	364
4.	De FOD Personeel en Organisatie (voorheen het Ministerie van Ambtenarenzaken)	364
	<i>Michaël Amara</i>	
4.1.	Bibliografie	364
4.2.	Historisch overzicht	365
4.3.	Archieven	367
4.4.	Publicaties	367
5.	De FOD Justitie	368
	<i>Karel Velle en Kathleen Devolder</i>	
5.1.	Bibliografie	368
5.2.	Historisch overzicht	372
5.2.1.	Wetgeving	372
5.2.2.	Openbare veiligheid	373
5.2.3.	Gevangeniswezen	373
5.2.4.	Weldadigheid	374
5.2.5.	Erediensten, giften, legaten en stichtingen	375
5.2.6.	Jeugdbescherming	375
5.2.7.	De evolutie van het Ministerie van Justitie tijdens het interbellum	376
5.2.8.	Overzicht van de institutionele ontwikkelingen sinds de Tweede Wereldoorlog	378
5.2.9.	De FOD Justitie	384
5.3.	Archieven	385
5.3.1.	Centrale diensten	386
5.3.2.	Buitendiensten	392
5.4.	Publicaties	394
6.	De FOD Binnenlandse zaken, met inbegrip van de Federale politie en haar voorgangers	396
	<i>Patricia Van den Eeckhout, Griet Maréchal en Sébastien Soyez</i>	
6.1.	Bibliografie	396
6.1.1.	Departement Binnenlandse zaken	396
6.1.2.	Federale politie	398
6.2.	Historisch overzicht	398

6.2.1.	Departement Binnenlandse zaken	398
6.2.2.	Federale politie	403
6.3.	Archieven	404
6.3.1.	Departement Binnenlandse zaken	404
6.3.2.	Federale politie	411
6.4.	Publicaties	412
6.5.	Bronnenpublicaties	415
7.	De FOD Buitenlandse zaken	416
	<i>Vincent Dujardin</i>	
7.1.	Bibliografie	416
7.2.	Historisch overzicht	418
7.3.	Archieven	424
7.3.1.	Kort historisch overzicht van de archiefdienst	424
7.3.2.	Inhoud en toegankelijkheid van de algemene collecties van de FOD Buitenlandse zaken	425
7.3.3.	Privé-fondsen	428
7.3.4.	Buitenlandse archieven die een band hebben met de Belgische buitenlandse politiek	430
7.4.	Publicaties	431
7.5.	Bronnenpublicaties	433
8.	Het Ministerie van Defensie en de Krijgsmacht	436
	<i>Joost Vaesen</i>	
8.1.	Bibliografie	436
8.2.	Historisch overzicht	437
8.3.	Archieven	440
8.3.1.	Het archief van de Krijgsmacht: de verschillende bewaarplaatsen	440
8.3.2.	Het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis (vaak benoemd als “Koninklijk Legermuseum” – KLM)	443
8.3.3.	Het Centrum voor Historische Documentatie van de Krijgsmacht (CHD) – Evere	450
8.3.4.	Andere relevante archieven in België en het buitenland	452
8.4.	Publicaties	455
9.	De FOD Financiën	458
	<i>Geert Leloup en Marij Preneel</i>	
9.1.	Bibliografie	458
9.2.	Historisch overzicht	460
9.3.	Archieven	462
9.3.1.	Bewaring en inventarisatie	462
9.3.2.	Diensten van de Voorzitter (voorheen Algemeen secretariaat)	463
9.3.3.	Patrimoniumdocumentatie (voorheen Kadaster / Registratie en domeinen)	464
9.3.4.	Douane en accijnzen	470
9.3.5.	Fiscaliteit / Inning en invordering (voorheen Directe belastingen en btw)	471
9.3.6.	Thesaurie	472
9.3.7.	Begroting en controle	472

9.4.	Publicaties	473	
9.4.1.	Websites	473	
9.4.2.	Periodieke publicaties en monografieën	473	
10.	De FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg en zijn voorgangers	475	
	<i>Dirk Luyten</i>		
10.1.	Bibliografie	475	
10.2.	Historisch overzicht	475	
10.3.	Archieven	479	
10.4.	Publicaties	480	
11.	De FOD Sociale zekerheid, zijn voorgangers en de POD Maatschappelijke integratie	483	
	<i>Guy Vanthemsche en Filip Strubbe</i>		
11.1.	Bibliografie	483	
11.2.	Historisch overzicht	483	
11.3.	Archieven	485	
11.4.	Publicaties	487	
12.	De Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu	490	
	<i>Karel Velle en Filip Strubbe</i>		
12.1.	Bibliografie	490	
12.2.	Historisch overzicht	493	
12.2.1.	Naar een autonoom departement Volksgezondheid	493	
12.2.2.	Naoorlogse evolutie	496	
12.2.3.	Recente ontwikkelingen	499	
12.3.	Archieven	501	
12.3.1.	Archieven van Volksgezondheid onder Binnenlandse zaken	502	
12.3.2.	Archieven afkomstig van de centrale administratie van Volksgezondheid	502	
12.3.3.	Adviesorganen en verbonden instellingen	505	
12.4.	Publicaties	506	
13.	De FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie (het voormalige Ministerie van Economische zaken en zijn voorgangers)	508	
	<i>Erik Buyst</i>		
13.1.	Bibliografie	508	
13.2.	Historisch overzicht	509	
13.3.	Archieven	510	
13.4.	Publicaties	511	
13.5.	Het Nationaal Instituut voor de Statistiek en zijn voorgangers	513	
13.6.	Publicaties van het Instituut voor de Nationale Rekeningen	521	
14.	Het voormalige Ministerie van Landbouw en Middenstand	522	
14.1.	Het voormalige Ministerie van Landbouw	522	
	<i>Chantal Bisschop en Leen Van Molle</i>		
14.1.1.	Bibliografie	522	
14.1.2.	Historisch overzicht	523	
14.1.3.	Archieven	524	
14.1.4.	Publicaties	526	

14.2.	Het voormalige Ministerie van Middenstand	527
	<i>Peter Heyrman</i>	
14.2.1.	Bibliografie	527
14.2.2.	Historisch overzicht	527
14.2.3.	Archieven	529
14.2.4.	Publicaties	529
15.	De FOD Mobiliteit en Vervoer en zijn voorgangers	530
	<i>Caroline Six en Bart van der Hertem</i>	
15.1.	Het voormalige Ministerie van Openbare werken (1837-1990)	531
15.1.1.	Bibliografie	531
15.1.2.	Historisch overzicht	531
15.1.3.	Archieven	535
15.1.4.	Publicaties	539
15.2.	Het voormalige Ministerie van Verkeerswezen en van Post, Telegrafie en Telefonie (1884-1990)	540
15.2.1.	Bibliografie	540
15.2.2.	Historisch overzicht	541
15.2.3.	Archieven	542
15.2.4.	Publicaties	546
15.3.	Het Ministerie van Verkeer en Infrastructuur (1990-2001) en de FOD Mobiliteit en Vervoer (2001-)	547
15.3.1.	Bibliografie	547
15.3.2.	Historisch overzicht	547
15.3.3.	Archieven	548
15.3.4.	Publicaties	548
16.	Het voormalige Ministerie van Onderwijs en Cultuur	548
	<i>Jeffrey Tyssens</i>	
16.1.	Bibliografie	548
16.2.	Historisch overzicht	549
16.3.	Archieven	551
16.4.	Publicaties	554
16.5.	Bronnenpublicaties	556
17.	Het voormalige Ministerie van Koloniën	556
	<i>Patricia Van den Eeckhout en Guy Vanthemsche</i>	
17.1.	Bibliografie	556
17.2.	Historisch overzicht	556
17.3.	Archieven	557
17.4.	Publicaties	558
17.5.	Bronnenpublicaties	561
Hoofdstuk 11 – Functioneel gedecentraliseerde diensten		563
1.	Algemene inleiding	563
	<i>Vincent Pirlot</i>	
1.1.	Bibliografie	563
1.2.	De instellingen	565
1.2.1.	Juridische aspecten	565
1.2.2.	Historisch overzicht	570

1.3.	Archieven en ambtelijke publicaties	578	
1.3.1.	Bewaring en inventarisatie	578	
1.3.2.	Belangrijkste bronnenreeksen	581	
2.	Parastatalen van de FOD Buitenlandse zaken, Buitenlandse handel en Ontwikkelingssamenwerking	583	
	<i>Patricia Van den Eeckhout en Guy Vanthemsche</i>		
2.1.	Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel	583	
2.2.	Belgische Technische Coöperatie	585	
3.	Parastatalen van de FOD Financiën	587	
	<i>Geert Leloup en Marij Preneel</i>		
3.1.	Nationale Bank van België	587	
3.2.	Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten	591	
3.3.	Nationale Delcrederedienst	593	
3.4.	Nationale Kas voor Beroepskrediet	595	
3.5.	Amortisatiefonds van de Leningen voor de Sociale Huisvesting	596	
3.6.	Nationale Loterij	597	
3.7.	Participatiefonds	599	
3.8.	Nationale Investeringsmaatschappij	600	
3.9.	Centraal Bureau voor Hypothecair Krediet	601	
3.10.	Algemene Spaar- en Lijfrentekas	602	
3.11.	Gemeentekrediet van België – Gemeentelijke Holding NV	604	
3.12.	Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid	606	
3.13.	Herdiscontering- en Waarborginstituut	608	
3.14.	Nationaal Instituut voor Landbouwkrediet	609	
3.15.	Belgisch-Luxemburgs Instituut voor de Wissel	610	
3.16.	Rentenfonds	611	
3.17.	Koninklijke Schenking	613	
3.18.	Centraal Bureau voor de Kleine Spaarders	614	
3.19.	Koninklijke Munt van België	614	
3.20.	Zilverfonds	615	
4.	Parastatalen van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg	616	
	<i>Dirk Luyten</i>		
4.1.	Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening	617	
4.2.	Nationale Arbeidsraad	618	
4.3.	De Paritaire comités	620	
5.	Parastatalen van de FOD Sociale zekerheid	622	
	<i>Guy Vanthemsche en Filip Strubbe</i>		
5.1.	Algemene bibliografie	622	
5.2.	De parastatalen van de sociale zekerheid in het algemeen	624	
5.3.	Algemene sociale zekerheidsinstellingen	626	
5.3.1.	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid	626	
5.3.2.	Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid	627	
5.3.3.	CIMIRE (Multisectoriële Individuele Rekening)	628	
5.4.	Sociale zekerheidsinstellingen voor speciale doelgroepen	629	
5.4.1.	Dienst voor de Overzeese Sociale Zekerheid	629	

5.4.2.	Kas der Geneeskundige Verzorging van de NMBS-Holding	629
5.4.3.	Nationaal Pensioenfonds voor Mijnwerkers	630
5.4.4.	Hulp- en Voorzorgkas voor Zeevarenden	631
5.4.5.	Rijksdienst voor de Sociale Zekerheid van de Provinciale en Plaatselijke Overheidsdiensten	631
5.4.6.	Rijksinstituut voor de Sociale Verzekering van de Zelfstandigen	632
5.4.7.	Dienst voor de Bijzondere Socialezekerheidsstelsels	633
5.5.	Sector ziekteverzekering	634
5.5.1.	Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering	634
5.5.2.	Hulpkas voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering	636
5.5.3.	Controledienst voor de Ziekenfondsen en de Nationale Landsbonden van Ziekenfondsen	636
5.6.	Sector pensioenen	636
5.6.1.	Nationale Kas voor Bediendenpensioenen	637
5.6.2.	Rijkskas voor Rust- en Overlevingspensioenen	637
5.6.3.	Rijksdienst voor (Werknemers)Pensioenen	638
5.6.4.	Pensioendienst voor de overheidssector	639
5.6.5.	Federale Pensioendienst	639
5.7.	Sector kinderbijlagen	640
5.7.1.	Nationale Verrekenkas voor Gezinsvergoedingen	640
5.7.2.	Rijksdienst voor de Samenordering der Gezinsvergoedingen	640
5.7.3.	Famifed, het Federaal Agentschap voor de Kinderbijslag, voorheen de Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers	641
5.8.	Sector jaarlijkse vakantie	643
5.8.1.	Rijksdienst voor Jaarlijkse Vakantie	643
5.9.	Sector arbeidsongevallen en beroepsziekten	644
5.9.1.	Steun- en Voorzorgkas ten behoeve van door Arbeidsongevallen Getroffenen	644
5.9.2.	Fonds voor Arbeidsongevallen	644
5.9.3.	Voorzorgsfonds ten behoeve van door Beroepsziekten Getroffenen	645
5.9.4.	Fonds voor Beroepsziekten	645
5.10.	Andere instellingen van sociale voorzorg	646
5.10.1.	Rijksfonds voor Sociale Reclassering van de Minder-validen	646
6.	Parastatalen van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu (voormalige Ministerie van Volksgezondheid)	646
	<i>Karel Velle en Filip Strubbe</i>	
6.1.	Opgeheven en geregionaliseerde parastatalen	647
6.1.1.	Fonds voor de bouw van ziekenhuizen en medisch-sociale inrichtingen	647
6.1.2.	Instituut voor Veterinaire Keuring	648
6.1.3.	Nationale Maatschappij der Waterleidingen	648
6.1.4.	Nationaal Werk voor Kinderwelzijn	649

-
- 6.1.5. Nationaal Werk voor Oorlogsinvaliden 650
 - 6.1.6. Nationaal Werk voor Oud-strijders en Oorlogsslachtoffers 650
 - 6.1.7. Waterzuiveringsmaatschappij van het Kustbekken 651
 - 6.2. Parastatalen onder een andere voogdij 651
 - 6.2.1. Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle 651
 - 6.2.2. Instituut der Veteranen – Nationaal Instituut voor Oorlogsinvaliden, Oud-strijders en Oorlogsslachtoffers 652
 - 6.2.3. Nationaal Instituut voor de Lichamelijke Opvoeding en de Sport 652
 - 6.3. Parastatalen van de huidige FOD Volksgezondheid 653
 - 6.3.1. Centrum voor Onderzoek in Diergeneeskunde en Agrochemie 653
 - 6.3.2. Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten 654
 - 6.3.3. Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen 654
 - 6.3.4. Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg 655
 - 6.3.5. Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid 655
 - 7. Parastatalen van het voormalige Ministerie van Middenstand en Landbouw 656
Peter Heyrman, Leen Van Molle & Chantal Bisschop
 - 7.1. Hoge Raad voor de Middenstand 656
 - 7.2. Provinciale Kamers van Ambachten en Neringen 658
 - 7.3. Economisch en Sociaal Instituut voor de Middenstand 660
 - 7.4. Nationaal Centrum voor de Economische Expansie van de KMO 661
 - 7.5. Nationale Onderlinge Kas voor Kindertoelagen 662
 - 7.6. Rijksdienst voor Kinderbijslag der Zelfstandigen 662
 - 7.7. Solidariteits- en Waarborgfonds / Rijksdienst der Pensioenen voor Zelfstandigen 663
 - 7.8. Rijksdienst (-instituut) voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen 664
 - 7.9. Nationaal Comité voor Beroepsopleiding en Vervolmaking en zijn voorgangers 664
 - 7.10. Nationaal Coördinatie- en Overlegcomité van de Frans- en Nederlandstalige Instituten voor Voortdurende Vorming van de Middenstand 665
 - 7.11. Hoge Raad voor de Landbouw / Nationale Landbouwwraad, Provinciale Landbouwwcommissies, Provinciale Landbouwkamers en comicen 666
 - 7.12. Hoge Tuinbouwwraad 667
 - 7.13. Hoge Raad der Bossen 667
 - 7.14. Hoge Jachtraad 667
 - 7.15. Hoge Raad voor de Riviervisserij en de Visteelt 668
 - 7.16. Nationale Maatschappij voor de Kleine Landeigendom / Nationale Landmaatschappij 668
 - 7.17. Instituut voor Landbouwkrediet 668
 - 7.18. Nationale Zuiveldienst 668

-
- 7.19. Nationale Dienst voor de Afzet van Land- en
Tuinbouwproducten 669
 - 7.20. Instituut voor Aanmoediging van Wetenschappelijk Onderzoek
in Nijverheid en Landbouw 670
 - 7.21. Landbouwfonds 671
 - 7.22. Landbouwinvesteringsfonds 671
 - 7.23. Landbouwsaneringsfonds 671
 - 7.24. Belgische Dienst voor Bedrijfsleven en Landbouw 671
 - 7.25. Wetenschappelijke inrichtingen van de Staat die ressorteren onder het
Ministerie van Landbouw 671
 - 8. Parastatalen van de FOD Economische zaken en zijn
voorgangers 672
Erik Buyst
 - 8.1. Bedrijfsraden 672
 - 8.2. Centrale Raad voor het Bedrijfsleven 673
 - 8.3. Belgische Dienst voor Bedrijfsleven en Landbouw 674
 - 8.4. Federaal Planbureau 675
 - 8.5. Raad voor het Verbruik 675
 - 8.6. Raad voor de Mededinging 676
 - 8.7. Controledienst voor de Verzekeringen 676
 - 8.8. Controlecomité voor de Elektriciteit en het Gas 677
 - 9. De parastatalen van de FOD Mobiliteit en Vervoer
en hun voorgangers 677
Caroline Six en Bart Van der Hertem
 - 9.1. Het voormalige Ministerie van Openbare werken 678
 - 9.1.1. Nationale Maatschappij voor de Huisvesting 678
 - 9.1.2. Nationaal Instituut voor de Huisvesting 680
 - 9.1.3. Nationale Maatschappij voor de Kleine Landeigendom (sinds 1970
Nationale Landmaatschappij) 682
 - 9.1.4. Dienst der Scheepvaart 683
 - 9.2. Het voormalige Ministerie van Verkeerswezen 684
 - 9.2.1. Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen 684
 - 9.2.2. Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen 686
 - 9.2.3. Nationaal Bureau voor de Voltooiing der Noord-
Zuidverbinding 688
 - 9.2.4. Regie van Telegrafie en Telefonie (1930-1991) – Belgacom (1991-
2015) – Proximus (2015-) 689
 - 9.2.5. Belgocontrol en Brussels Airport Company, voordien Regie der
Luchtwezen 691
 - 9.2.6. SABENA 692
 - 9.2.7. Regie voor Maritiem Transport 692
 - 9.2.8. Regie der Posterijen (1971-1991) – De Post (1991-2000) – De Post NV
(2000-2010) / bpost (2010-) 693
 - 9.2.9. Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie 694
 - 10. De parastatalen van de FOD Binnenlandse zaken 695
Marij Preneel en Juul Verhelst
 - 10.1. Regie der Gebouwen 695

Hoofdstuk 12 – De rechterlijke macht 697

Karel Velle en Paul Drossens

1. Bibliografie 697
2. De instellingen : organisatie en bevoegdheden 700
 - 2.1. Algemeen 700
 - 2.2. De gewone rechtscolleges 706
 - 2.3. Het openbaar ministerie 711
 - 2.4. De administratieve rechtscolleges 713
3. Archieven 715
 - 3.1. Bewaring, toegankelijkheid en raadpleegbaarheid 715
 - 3.2. Onderzoekswaarde 717
 - 3.3. Belangrijkste bronnenreeksen 721
 - 3.3.1. De gewone rechtscolleges 721
 - 3.3.2. Het openbaar ministerie 725
4. Publicaties 727

Hoofdstuk 13 – De organen van toezicht en advies 729

Michel Magits en Geert Leloup

1. Het Rekenhof 729
 - 1.1. Bibliografie 729
 - 1.2. De instelling 729
 - 1.3. Archieven en publicaties 730
2. De Raad van State 731
 - 2.1. Bibliografie 731
 - 2.2. De instelling 732
 - 2.3. Archieven en publicaties 734
3. De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen 736
 - 3.1. Bibliografie 736
 - 3.2. De instelling 736
 - 3.3. Archieven en publicaties 736
4. Andere administratieve rechtscolleges 737
 - 4.1. Bibliografie 737
 - 4.2. De instellingen 737
 - 4.3. Archieven en publicaties 737
5. Het Grondwettelijk Hof 737
 - 5.1. Bibliografie 737
 - 5.2. De instelling 738
 - 5.3. Archieven en publicaties 739
6. De adviesorganen 739
 - 6.1. Bibliografie 739
 - 6.2. De instellingen 739
 - 6.3. Archieven en publicaties 740

Hoofdstuk 14 – Het notariaat	743
<i>Fred Stevens</i>	
1.	Bibliografie 743
1.1.	Met betrekking tot de geschiedenis van het notariaat (sinds 1794) 743
1.2.	Met betrekking tot het gebruik van notariële akten 744
2.	De instelling 744
Hoofdstuk 15 – De universiteiten	751
<i>Kenneth Bertrams en Renaud Bardez</i>	
1.	Bibliografie 751
1.1.	Algemene studies 751
1.2.	Bijzondere studies 753
1.2.1.	Universiteit Gent 753
1.2.2.	Université de Liège 754
1.2.3.	Université catholique de Leuven – Katholieke Universiteit Leuven 754
1.2.4.	Université libre de Bruxelles – Vrije Universiteit Brussel 755
1.2.5.	Andere universitaire instellingen 756
1.2.6.	Faculteiten, scholen en instituten 756
1.2.7.	Wetenschapsgeschiedenis en wetenschappelijke disciplines 758
2.	Historisch overzicht 759
3.	Archieven 762
3.1.	Bewaring en inventarisering 762
3.2.	Belangrijkste bronnenreeksen 766
3.2.1.	Jaarboeken en biografieën 766
3.2.2.	Wetenschapsbeleid 766
4.	Publicaties 767
4.1.	Jaarverslagen 768
4.2.	Publicaties van de universiteitsarchieven 769
4.3.	Tijdschriften 769
4.4.	Statistieken 769
Hoofdstuk 16 – De “Franse Tijd” en het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden (1794-1830)	771
<i>Luc François en Ophelia Ongena</i>	
1.	De “Franse Tijd” 771
1.1.	Bibliografie 771
1.2.	Archieven 773
1.2.1.	Algemeen 773
1.2.2.	De <i>Archives nationales</i> 774
1.2.3.	De Belgische archiefdepots 779
2.	Het geallieerde interregnum 780
3.	Het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, 1815-1830 782

3.1.	Bibliografie	782	
3.2.	Archieven	783	
3.2.1.	Het Algemeen Rijksarchief in Den Haag	783	
3.2.2.	Andere bewaarplaatsen	785	
3.3.	Bronnenuitgaven	787	
4.	Digitalisering en andere buitenlandse archiefdepots	788	

Hoofdstuk 17 – De Eerste Wereldoorlog 789

Pierre-Alain Tallier

1.	Bibliografie	789	
2.	Historisch overzicht	790	
3.	Archieven	791	
3.1.	De Duitse bronnen	792	
3.2.	De Belgische bronnen	793	
3.2.1.	Wetgevende macht	793	
3.2.2.	Koning Albert en Koningin Elisabeth	794	
3.2.3.	De Belgische regering	794	
3.2.4.	De ministeries	794	
3.2.5.	Provincie, gemeenten, ...	798	
3.2.6.	Privé-archieven	799	
3.3.	De Franse, Engelse, Nederlandse, Amerikaanse, ... archiefbronnen	801	
3.4.	Iconografische archieven (foto's, postkaarten, affiches, ...)	802	
4.	Officiële publicaties	803	
5.	Bronnenpublicaties	803	

Hoofdstuk 18 – De Tweede Wereldoorlog 805

Dirk Martin

1.	Bibliografie	805	
2.	Historisch overzicht	806	
3.	Archieven	808	
3.1.	Publiekrechtelijke archieven	808	
3.1.1.	De federale, provincie- en gemeentearchieven	808	
3.1.2.	Een specifieke directie van het ARA: het CEGESOMA, Studiecentrum Oorlog en Maatschappij	811	
3.1.3.	Het voormalig Auditoraat-generaal van het militair gerecht	814	
3.1.4.	Het Legermuseum (Ministerie van Defensie)	814	
3.1.5.	Het Centrum voor Historische Documentatie van Defensie (Ministerie van Defensie)	815	
3.1.6.	De Directie-generaal Oorlogsslachtoffers (FOD Sociale zekerheid)	816	
3.1.7.	Andere FOD's	816	
3.2.	Privaatrechtelijke archieven	817	
3.2.1.	De door de Gemeenschappen erkende documentatiecentra m.b.t. documentair erfgoed van het maatschappelijke middenveld	817	

3.2.2.	De levensbeschouwelijke archiefinstellingen	819
3.2.3.	Archiefdiensten i.v.m. specifieke aspecten van oorlog en bezetting	820
3.2.4.	Andere archieven gewijd aan specifieke thema's	820
3.3.	Buitenlandse archiefinstellingen	821
4.	Overheidspublicaties	822
5.	Bronnenpublicaties	823

DEEL III – BRONNEN VAN PRIVÉ-INSTELLINGEN

Hoofdstuk 19 – Algemene inleiding over de privaatrechtelijke archiefinstellingen in België 827

Guy Vanthemsche

1.	De Vlaamse privaatrechtelijke archiefinstellingen	827
2.	De Franstalige privaatrechtelijke archiefinstellingen	836
3.	De tweetalige privaatrechtelijke archiefinstellingen	842

Hoofdstuk 20 – De politieke partijen 845

1.	Algemene inleiding	845
	<i>Patricia Van den Eeckhout</i>	
1.1.	Bibliografie	845
1.2.	Archieven	846
1.2.1.	Bewaring en inventarisatie	846
1.2.2.	De belangrijkste bronnenreeksen	846
1.3.	Publicaties	848
1.3.1.	Periodieke publicaties	848
1.3.2.	Overige publicaties	849
2.	De liberale partijen	850
	<i>Luc Pareyn en Joseph Tordoir</i>	
2.1.	Bibliografie	850
2.2.	Historisch overzicht	851
2.3.	Archieven	852
2.4.	Periodieke publicaties	853
2.5.	Bronnenpublicaties	854
3.	De katholieke en christendemocratische partijen	854
	<i>Peter Heyrman</i>	
3.1.	Bibliografie	854
3.2.	Historisch overzicht	855
3.3.	Archieven	859
3.3.1.	Voor de stichting van CVP / PSC	859
3.3.2.	CVP en CD&V	860
3.3.3.	PSC en erfgenamen	863
3.4.	Publicaties	864
3.4.1.	Tijdschriften	864
3.4.2.	Congresdocumenten	868

3.5.	Bronnenpublicaties	869	
4.	De socialistische partijen	869	
	<i>Luc Peiren in samenwerking met Luc Lievyns</i>		
4.1.	Bibliografie	869	
4.1.1.	Bibliografieën	869	
4.1.2.	Studies over de socialistische partijen op landelijk vlak	869	
4.1.3.	Studies over de socialistische partijen op gewestelijk vlak	871	
4.1.4.	Studies over de socialistische partijen op regionaal vlak (partijfederaties)	872	
4.2.	Historisch overzicht	873	
4.3.	Archieven	876	
4.4.	Publicaties	880	
4.4.1.	Periodieke publicaties	880	
4.4.2.	Overige publicaties	882	
5.	De communistische partijen	884	
	<i>Rik Hemmerijckx</i>		
5.1.	Bibliografie	884	
5.2.	Historisch overzicht	885	
5.3.	Archieven	886	
5.4.	Publicaties	891	
5.4.1.	Periodieke publicaties	891	
5.4.2.	Overige publicaties (brochures, congresdocumenten, enz.)	892	
5.5.	Bronnenpublicaties	893	
6.	Vlaams-nationalistische partijen en organisaties	893	
	<i>Bruno De Wever en Koen De Scheemaeker</i>		
6.1.	Bibliografie	893	
6.2.	Historisch overzicht	894	
6.3.	Archieven	897	
6.4.	Periodieke publicaties	899	
7.	De Franstalige extreemrechtse partijen	901	
	<i>Guy Vanthemsche</i>		
7.1.	Bibliografie	901	
7.2.	Historisch overzicht	902	
7.3.	Archieven	904	
7.4.	Publicaties	904	
8.	De Franstalige regionalistische partijen	906	
	<i>Chantal Kesteloot</i>		
8.1.	Bibliografie	906	
8.2.	Historisch overzicht	907	
8.3.	Archieven	909	
8.4.	Publicaties	910	
9.	De ecologische partijen	911	
	<i>Jo Buelens en Tom Verthé</i>		
9.1.	Bibliografie	911	
9.2.	Historisch overzicht	912	
9.3.	Archieven	913	
9.4.	Publicaties	914	

Hoofdstuk 21 – De ondernemingen 915
Chantal Vancoppenolle, Joachim Derwael en Dirk Luyten

1. Opsporen van bedrijven 915
 - 1.1. Adresboeken 915
 - 1.2. Kruispuntbank voor Ondernemingen 918
 - 1.3. Bibliografie 918
 - 1.3.1. Bedrijfsgeschiedenissen 918
 - 1.3.2. Ondernemersgeschiedenissen 920
 2. De instellingen 921
 - 2.1. Natuurlijke personen en het Handelsregister 921
 - 2.2. Belgische vennootschapsvormen 922
 - 2.2.1. Handelsvennootschappen met rechtspersoonlijkheid 922
 - 2.2.2. Handelsvennootschappen zonder rechtspersoonlijkheid 924
 - 2.2.3. De landbouwenootschap 924
 - 2.3. Europese vennootschapsvormen 924
 3. Opsporen van bedrijfsarchieven 925
 - 3.1. Gidsen 925
 - 3.2. Archiefbewaarplaatsen en toegangen 927
 4. Belangrijke bronnenreeksen in een bedrijfsarchief 935
 - 4.1. Bestuur 935
 - 4.1.1. Vennootschapsvorm 935
 - 4.1.2. Algemene vergadering 937
 - 4.1.3. Bestuursorganen 938
 - 4.1.4. Patrimonium 938
 - 4.2. Dagelijkse leiding 938
 - 4.2.1. Intern 939
 - 4.2.2. Extern 939
 - 4.3. Financieel beheer 940
 - 4.4. Boekhouding 940
 - 4.5. Personeelsbeheer 942
 - 4.5.1. Individueel 942
 - 4.5.2. Algemeen 943
 - 4.6. Productie 943
 - 4.7. Commercieel beheer en public relations 943
 5. Sociaal overleg in documenten 945
 6. Bronnen buiten het bedrijfsarchief 948

Hoofdstuk 22 – De werkgeversorganisaties 951
Guy Vanthemsche

1. Bibliografie 951
 - 1.1. Algemene studies 951
 - 1.2. Interprofessionele organisaties 952
 - 1.3. Sectorale en regionale organisaties 952
2. Historisch overzicht 953
3. Archieven 958

- 3.1. Bewaring en inventarisatie 958
- 3.2. Belangrijkste bronnenreeksen 961
- 3.2.1. Akten met betrekking tot de oprichting, de statuten, de leden en het beheer van de werkgeversorganisaties 961
- 3.2.2. Verslagen 961
- 3.2.3. Notulen 962
- 4. Publicaties 962
- 4.1. Jaarverslagen 962
- 4.2. Periodieke publicaties 964
- 4.3. Afzonderlijke publicaties in boek- of brochurevorm 971
- 4.4. Gelegenheidsuitgaven 973

Hoofdstuk 23 – De organisaties van zelfstandigen 975

Peter Heyrman

- 1. Bibliografie 975
- 2. Historisch overzicht 976
- 3. Archieven 981
- 3.1. Bewaring en inventarisatie 981
- 3.1.1. Neutrale, liberale en socialistische middenstandsorganisaties 981
- 3.1.2. Christelijke middenstandsorganisaties 982
- 3.2. Belangrijkste bronnenreeksen 985
- 4. Publicaties 986
- 4.1. Beroepsbonden en -federaties 986
- 4.2. Neutrale organisaties 988
- 4.3. Christelijke, liberale en socialistische organisaties 990
- 5. Andere bronnen 992

Hoofdstuk 24 – De landbouwersorganisaties 993

Chantal Bisschop en Leen Van Molle

- 1. Bibliografie 993
- 2. Historisch overzicht 994
- 3. Archieven 999
- 3.1. Bewaring en inventarisatie 999
- 3.2. Belangrijkste bronnenreeksen 1001
- 3.2.1. Statuten 1001
- 3.2.2. Notulen van vergaderingen 1002
- 3.2.3. Diverse 1002
- 4. Publicaties 1002
- 5. Bronnenpublicatie 1004

Hoofdstuk 25 – De christelijke arbeidersbeweging 1005

Patrick Pasture

- 1. Bibliografie 1005
- 2. Historisch overzicht 1006

-
- 3. Archieven 1011
 - 3.1. Bewaring en inventarisatie 1011
 - 3.2. Belangrijkste bronnenreeksen 1012
 - 3.2.1. Statuten 1012
 - 3.2.2. Notulen van vergaderingen en verslagen 1012
 - 3.2.3. Documenten met betrekking tot de “diensten” georganiseerd door ACW / MOC 1013
 - 3.2.4. Documenten met betrekking tot de organisaties die het ACW / MOC overkoepelt 1013
 - 3.2.5. Documenten met betrekking tot de politieke opstelling van het ACW / MOC 1013
 - 4. Publicaties 1013
 - 4.1. Statuten 1013
 - 4.2. Congresdocumenten 1013
 - 4.3. Verslagen van studieweeken 1013
 - 4.4. Periodieke publicaties 1014
 - 4.5. Diversen 1015
 - 5. Bronnenpublicaties 1015

Hoofdstuk 26 – De vakbonden 1017

Dirk Luyten

- 1. Bibliografie 1017
- 2. Historisch overzicht 1020
- 3. Archieven 1025
- 3.1. Bewaring en inventarisatie 1025
- 3.2. Belangrijkste bronnenreeksen 1029
- 3.2.1. Statuten 1030
- 3.2.2. Notulen van vergaderingen en verslagen 1030
- 3.2.3. Diverse 1030
- 4. Publicaties 1031
- 4.1. Statuten 1031
- 4.2. Congresdocumenten en verslagen 1031
- 4.3. Verslagen van studieweeken 1032
- 4.4. Syndicale pers 1033
- 4.5. Gelegenheidsuitgaven 1035
- 4.6. Diverse 1036
- 5. Bronnenpublicaties 1037

Hoofdstuk 27 – De ziekenfondsen 1039

Karel Van Acker en Paule Verbruggen

- 1. Bibliografie 1039
- 1.1. Algemene studies 1039
- 1.2. Studies van de landsbonden 1040
- 1.3. Studies van federaties en lokale ziekenfondsen 1041
- 2. Historisch overzicht 1043

- 3. Archieven 1049
- 4. Publicaties 1054

Hoofdstuk 28 – Vrouwenorganisaties 1057

Leen Van Molle, m.m.v. Els Flour en Claudine Marissal

- 1. Bibliografie 1057
- 2. Historisch overzicht 1058
- 3. Archieven en publicaties 1063
 - 3.1. Bronnenrepertoria 1063
 - 3.2. Neutrale en pluralistische vrouwenorganisaties 1064
 - 3.2.1. Conseil national des Femmes belges en Nationale Vrouwenraad; Nederlandstalige Vrouwenraad; Conseil des Femmes francophones de Belgique 1064
 - 3.2.2. Porte ouverte 1065
 - 3.2.3. Égalité 1065
 - 3.2.4. Vrouwen Overleg Komitee 1065
 - 3.2.5. Vrouwenhuizenoverleg 1066
 - 3.2.6. Verenigingen van lesbiennes 1066
 - 3.3. Christelijke vrouwenorganisaties 1066
 - 3.3.1. Le Féminisme chrétien de Belgique 1066
 - 3.3.2. Algemeen Secretariaat der Christelijke Sociale Vrouwenwerken 1067
 - 3.3.3. Fédération des Femmes catholiques belges 1067
 - 3.3.4. Katholieke Arbeiders Vrouwenbeweging 1067
 - 3.3.5. Katholiek Vormingswerk van Landelijke Vrouwen / Action catholique rurale féminine / Alliance agricole féminine 1068
 - 3.3.6. markant, voorheen Christelijke Beweging voor Vrouwen uit de Middengroepen 1069
 - 3.3.7. ACV Syndicale Dienst voor Vrouwen 1069
 - 3.3.8. Vrouw en Maatschappij 1070
 - 3.3.9. PSC / CDH 1070
 - 3.4. Liberale vrouwenorganisaties 1070
 - 3.4.1. Regionale verbonden: Verbond der Liberale Vrouwen van Antwerpen; Provinciale Federatie der Liberale Vrouwen van Oost-Vlaanderen 1070
 - 3.4.2. Fédération des Femmes libérales 1071
 - 3.4.3. Solidarité. Groupement social féminin libéral / Liberale Vrouwen, sociaal-culturele vereniging 1071
 - 3.5. Linkse vrouwenorganisaties 1071
 - 3.5.1. Hollandsch-Vlaamsche Vrouwenbond 1071
 - 3.5.2. Socialistische Vrouwen/Femmes socialistes 1072
 - 3.5.3. Socialistische Vooruitziende Vrouwen (svv) / Femmes prévoyantes socialistes 1072
 - 3.5.4. Koöperatieve Vrouwenbeweging / Ligue nationale des Coopératrices belges 1073
 - 3.5.5. ABVV-FGTB Nationale Vrouwencommissie 1073

3.5.6.	Commission interfédérale des Femmes du Parti Socialiste	1074
3.5.7.	Partij van de Arbeid / Parti du Travail de Belgique	1074
3.6.	Vlaams-nationalistische verenigingen	1074
3.6.1.	Vlaamsch Nationaal Vrouwenverbond	1074
3.6.2.	Vrouwenbeweging voor Amnestie	1074
3.6.3.	Federatie van Vlaamse Vrouwengroepen	1074
3.7.	Het georganiseerde wallingantisme en de francofonie	1075
3.7.1.	Union des Femmes de Wallonie	1075
3.7.2.	FDF / DEFI	1075
3.7.3.	RW	1075
3.8.	Milieupartijen	1075
3.8.1.	Agalev	1075
3.9.	Vrijzinnigheid en vrijmetselarij	1075
3.9.1.	Vrouwelijke Grootloge van België / Grande Loge féminine de Belgique	1075
3.9.2.	Vrouwencommissie van het Humanistisch Verbond	1076
3.10.	Beroepsverenigingen	1076
3.10.1.	Syndicaat voor Vrouwelijke Bedienden uit Handel en Nijverheid, later Vrouwelijke Bediendenvereniging	1076
3.10.2.	Nationaal Verbond der Belgische Verpleegkundigen / Fédération nationale des Infirmières de Belgique	1076
3.10.3.	Nationaal Verbond der Katholieke Vlaamse Verpleegsters	1076
3.10.4.	Christelijke Vroedvrouwenvereniging, later Verbond der Vroedvrouwen en der Vroedvrouwenscholen	1076
3.10.5.	Fédération belge des Femmes universitaires / Fédération belge des Femmes diplômées des Universités / Belgische Federatie van Vrouwelijke Universitair Gediplomeerden	1076
3.10.6.	Association des Femmes universitaires catholiques	1076
3.10.7.	Fédération belge des Femmes Chefs d'Entreprises	1077
3.10.8.	Union féminine artistique et culturelle. Salons internationaux	1077
3.10.9.	Association belge des Femmes juristes / Belgische Vereniging van Vrouwelijke Juristen	1077
3.11.	Serviceclubs	1077
3.11.1.	Zonta	1077
3.11.2.	Soroptimist International België / Belgique	1077
Hoofdstuk 29 – De nieuwe sociale bewegingen		1079
1.	De vredesbeweging	1079
	<i>Jelle Leunis</i>	
1.1.	Bibliografie	1079
1.2.	Historisch overzicht	1080
1.3.	Archiefbronnen	1084
1.4.	Publicaties	1086
1.4.1.	Periodieke publicaties uitgegeven door vredesorganisaties	1086
1.4.2.	Onderzoeks- en documentatiecentra	1087

-
- 2. De milieubeweging 1088
Bart Delbroek en Tom Verthé
 - 2.1. Bibliografie 1088
 - 2.1.1. Algemene studies 1088
 - 2.1.2. Organisatiestudies 1089
 - 2.2. Historisch overzicht 1089
 - 2.3. Archieven 1092
 - 2.3.1. Bewaring en inventarisatie 1092
 - 2.3.2. Belangrijkste bronnenreeksen 1094
 - 2.4. Publicaties 1095
 - 2.4.1. Internet 1095
 - 2.4.2. Periodieke publicaties 1095
 - 3. De derdewereld-, internationale solidariteits- en andersglobaliseringsbeweging 1096
Jan Van de Poel
 - 3.1. Bibliografie 1096
 - 3.1.1. Algemene studies 1096
 - 3.1.2. Organisatiestudies 1097
 - 3.2. Historisch overzicht 1098
 - 3.3. Archieven 1101
 - 3.3.1. Bewaring en inventarisatie 1101
 - 3.3.2. Belangrijkste bronnenreeksen 1103
 - 3.4. Publicaties 1103
 - 3.4.1. Internet 1103
 - 3.4.2. Periodieke publicaties 1104
 - 4. De holebi- en transgenderbeweging 1105
Bart Hellinck
 - 4.1. Bibliografie 1105
 - 4.2. Historisch overzicht 1106
 - 4.3. Archieven 1107
 - 4.3.1. Letterenhuis en Archives et Musée de la Littérature 1107
 - 4.3.2. Nationaal Archief (Den Haag) 1108
 - 4.3.3. AMSAB-Instituut voor Sociale Geschiedenis 1108
 - 4.3.4. Rol en Samenleving vzw (RoSa) 1108
 - 4.3.5. Atria (Amsterdam) 1108
 - 4.3.6. Fonds Suzan Daniel 1108
 - 4.3.7. Lesbiennes radicales 1111
 - 5. Publicaties 1111

 - Hoofdstuk 30 – De vrije beroepen 1113
 - 1. Het artsenberoep 1113
Gregory Gourdin en Rita Schepers
 - 1.1. Bibliografie 1113
 - 1.2. Historisch overzicht 1116
 - 1.3. Archieven 1118
 - 1.4. Publicaties 1119

2.	De juridische vrije beroepen	1120
	<i>Bart Quintelier en Georges Martyn</i>	
2.1.	De advocatuur	1120
2.1.1.	Bibliografie	1120
2.1.2.	Historisch overzicht	1125
2.1.3.	Archieven	1129
2.1.4.	Publicaties	1129
2.2.	Pleitbezorgers	1130
2.2.1.	Bibliografie	1130
2.2.2.	Historisch overzicht	1131
2.2.3.	Publicaties	1134
2.3.	Gerechtsdeurwaarders	1134
2.3.1.	Bibliografie	1134
2.3.2.	Historisch overzicht	1135
2.3.3.	Archieven	1139
2.3.4.	Publicaties	1139
Hoofdstuk 31 – Sociaalculturele organisaties		
1.	De christelijke sociaalculturele organisaties	1141
	<i>Luc Schokkaert</i>	
1.1.	De christelijke sociaalculturele organisaties voor volwassenen verbonden met de arbeidersbeweging	1141
1.1.1.	Centrum voor Arbeidersvorming en Cultuurbeleid	1141
1.1.2.	Kristelijke Bonden van Gepensioneerden	1142
1.1.3.	Kristelijke Werknemersbeweging	1142
1.1.4.	Kristelijke Arbeidersjeugd en Vrouwelijke Katholieke Arbeidersjeugd	1145
1.2.	De christelijke sociaalculturele organisaties voor volwassenen die niet tot de arbeidersbeweging behoren	1145
1.2.1.	Centrum voor Sociaal-Kultureel Werk	1145
1.2.2.	Centrale van de Landelijke Gilden	1146
1.2.3.	Clubs voor Rustenden uit de Middengroepen	1146
1.2.4.	Davidsfonds	1146
1.2.5.	Katholiek Televisie- en Radiocentrum	1148
1.2.6.	Katholieke Vereniging van Gehandicapten – Vormingsbeweging	1150
1.2.7.	Kultuur- en Vormingsdienst voor de Middengroepen	1151
1.2.8.	Vlaamse Confederatie van Ouders en Ouderverenigingen	1151
1.2.9.	Katholieke Confederatie van Vlaamse Amateuristische Muziekgezelschappen (Fedekam Vlaanderen)	1152
1.2.10.	Nationaal Vlaams Kristelijk Toneelverbond	1153
1.2.11.	Katholiek Centrum voor Lectorinformatie en Bibliotheekvoorziening	1155
1.2.12.	Katholieke Filmliga	1156
1.2.13.	Instituut voor Vlaamse Volkskunst	1158
1.2.14.	Pax Christi	1159
1.2.15.	Christelijk Vlaams Kunstenaarsverbond	1160

1.2.16.	Wereldscholen	1161	
1.3.	De christelijke jeugdorganisaties	1162	
1.3.1.	Katholieke Jeugdraad	1162	
1.3.2.	Katholieke Studentenactie en Vrouwelijke Katholieke Studerende Jeugd	1164	
1.3.3.	Chirojeugd Vlaanderen	1166	
1.3.4.	Vlaams Verbond van Katholieke Scouts en Vlaams Verbond van Katholieke Meisjesgidsen	1168	
1.3.5.	Kristelijke Arbeidersjeugd en Vrouwelijke Katholieke Arbeidersjeugd	1170	
1.3.6.	Katholieke Jongeren uit de Middengroepen	1173	
1.3.7.	Katholieke Landelijke Jeugd	1174	
1.3.8.	Jongerengemeenschappen	1176	
1.3.9.	Milac	1177	
1.3.10.	Bouworde	1178	
1.3.11.	Sporta	1179	
1.3.12.	Jeugd en Gezondheid	1179	
2.	De socialistische sociaalculturele organisaties	1179	
	<i>Luc Peiren en AMSAB-ISG</i>		
2.1.	Centrale voor Socialistisch Cultuurbeleid	1180	
2.2.	Kultuuropbouw	1181	
2.3.	Arbeiderstoeristenbonden – De Natuurvrienden	1181	
2.4.	Vlaamse Federatie van Socialistische Gepensioneerden	1182	
2.5.	Vlaamse Federatie van Gehandicapten	1182	
2.6.	Federatie van Arbeiders Foto- en Kinokringen	1182	
2.7.	Federatie van Vlaamse Socialistische en Sociaal-progressieve Toneelverenigingen	1183	
2.8.	Vlaamse Federatie van Socialistische Muziekkorpsen en Zangkringen	1183	
2.9.	Vlaamse Arbeiderssportcentrale	1183	
2.10.	Socialistische Omroep	1184	
2.11.	Socialistisch Jeugdverbond	1184	
2.12.	Kernvalken en Rode Valken	1185	
2.13.	Mutualiteit der Jonge Arbeiders	1186	
2.14.	ABVV-Jongeren	1186	
3.	De liberale sociaalculturele organisaties	1186	
	<i>Luc Pareyn</i>		
3.1.	Coördinatiecentrum voor Liberaal Socio-cultureel Beleid	1187	
3.2.	Willemsfonds	1187	
3.3.	Liberaal Vlaams Verbond – Stichting Arthur Vanderpoorten	1189	
3.4.	Sociaalculturele vereniging van Vlaamse Liberale Vrouwen	1190	
3.5.	Liberaal Beweging voor Volksontwikkeling	1190	
3.6.	Federatie der Liberale Muziekverenigingen	1191	
3.7.	Toneelmaatschappijen	1191	
3.8.	Volksuniversiteit Maurits Sabbe	1191	
3.9.	Buiten- en naschoolse werken en vrije liberale scholen	1192	
3.10.	Andere liberale sociaalculturele verenigingen	1192	

- 3.11. Raad Het Laatste Nieuws 1193
- 3.12. Herman De Croo Centrum 1194
- 3.13. De liberale jeugdorganisaties 1194
- 3.13.1. Liberaal Jeugdoverleg 1194
- 3.13.2. Liberaal Vlaams Studentenverbond 1194

Hoofdstuk 32 – De katholieke Kerk 1197
Joris Colla, Jan De Maeyer en Kristien Suenens

- 1. Bibliografie 1197
- 2. De instellingen 1204
- 3. Archieven, publicaties en databanken 1207
 - 3.1. Bewaring en inventarisatie 1208
 - 3.1.1. Vaticaanse en Romeinse archieven 1208
 - 3.1.2. Bisschoppelijke archieven 1211
 - 3.1.3. Decanale en parochiale archieven 1213
 - 3.1.4. Archieven van orden en congregaties in België 1215
 - 3.1.5. Archieven van lekenorganisaties 1218
 - 3.1.6. Archieven van de burgerlijke overheid 1221
 - 3.2. Belangrijkste bronnenreeksen en uitgaven 1222
 - 3.2.1. In het Vaticaanse archief 1222
 - 3.2.2. In de bisschoppelijke archieven 1225
 - 3.2.3. In de parochiale archieven 1236
 - 3.2.4. In de archieven van orden en congregaties in België 1238

Hoofdstuk 33 – De protestants-evangelische kerken
 en de Anglicaanse kerk 1241
Aaldert Prins

- 1. Bibliografie 1241
- 1.1. Protestants-evangelische kerken 1241
- 1.2. Anglicaanse kerk 1242
- 2. Historisch overzicht 1242
 - 2.1. Protestants-evangelische eredienst 1242
 - 2.1.1. Synode 1242
 - 2.1.2. Administratieve Raad van de Protestants-Evangelische Eredienst 1242
 - 2.1.3. De protestants-evangelische denominaties 1243
 - 2.1.4. De Anglicaanse Eredienst 1246
 - 3. Archieven 1246
 - 3.1. Protestants-evangelische kerken 1246
 - 3.1.1. Bewaring en inventarisatie 1246
 - 3.1.2. Buitenlandse archiefinstellingen 1247
 - 3.1.3. Centrale kerkelijke archieven 1248
 - 3.1.4. Overheidsarchieven 1249
 - 3.1.5. Lokale kerkelijke archieven 1249
 - 3.2. Organisatiearchieven 1250

3.3.	De Anglicaanse kerk	1250	
3.4.	Archief- en documentatiecentra	1251	
3.5.	Theologische opleidingen	1251	
3.6.	Bronnenreeksen	1251	
4.	Databanken, portaalsites en publicaties	1252	
4.1.	Databanken en portaalsites	1252	
4.2.	Protestants-evangelische publicaties	1252	
4.2.1.	Statuten en reglementen	1252	
4.2.2.	Processen-verbaal en verslagen	1252	
4.2.3.	Jaarboeken	1252	
4.2.4.	Periodieke publicaties	1253	
4.2.5.	Gelegenheidsuitgaven	1255	
4.3.	Anglicaanse publicaties	1257	
Hoofdstuk 34 – Joodse gemeenten, instellingen en organisaties			1259
<i>Jean-Philippe Schreiber</i>			
1.	Bibliografie	1259	
2.	Historisch overzicht	1259	
2.1.	De Israëlitische eredienst	1259	
2.1.1.	Centraal Israëlitisch Consistorie van België	1261	
2.1.2.	Leden van het Consistorie	1261	
2.1.3.	Niet-aangesloten gemeenten	1264	
2.2.	Het Joodse onderwijs	1264	
2.2.1.	Joodse scholen	1264	
2.2.2.	Studiecentra en musea	1265	
2.3.	Joodse organisaties	1265	
2.3.1.	Het Comité de Coordination des Organisations juives de Belgique	1266	
2.3.2.	Forum der Joodse Organisaties	1266	
2.3.3.	Sociale werking	1267	
2.4.	Politieke organisaties	1267	
2.5.	Religieuze en culturele verenigingen en sportverenigingen	1268	
3.	Archieven	1268	
3.1.	De Israëlitische eredienst	1268	
3.1.1.	Het Consistorie	1269	
3.1.2.	Religieuze gemeenten	1270	
3.1.3.	Verdwenen gemeenten	1270	
3.2.	Joods onderwijs; onderzoeks- en onderwijsinstellingen	1271	
3.3.	Joodse organisaties	1272	
3.4.	Privécollecties	1273	
3.5.	De Tweede Wereldoorlog	1273	
4.	Publicaties	1276	
4.1.	Statuten, reglementen, jaarboeken	1276	
4.2.	Periodieke publicaties	1276	
4.2.1.	Religieuze gemeenschappen	1276	
4.2.2.	Organisaties	1277	
4.3.	Gedenkpublicaties	1277	

Hoofdstuk 35 – Vrijmetselarij en vrijzinnige organisaties 1279
Jeffrey Tyssens

1. De vrijmetselarij 1279
 - 1.1. Bibliografie 1279
 - 1.2. De organisaties 1281
 - 1.3. Archieven 1283
 - 1.4. Publicaties 1285
 - 1.5. Bronnenpublicaties 1286
2. De vrijzinnige organisaties 1287
 - 2.1. Bibliografie 1287
 - 2.2. De organisaties 1289
 - 2.3. Archieven 1292
 - 2.4. Publicaties 1294
 - 2.5. Bronnenpublicaties 1295

Hoofdstuk 36 – De moslingemeenschap 1297
Karim Ettourki en Mazyar Khoojinian

1. Bibliografie 1297
 - 1.1. Algemene studies 1297
 - 1.2. Institutionele analyses 1298
2. Historische schets 1298
 - 2.1. Moskeeverenigingen en koepelstructuren 1299
 - 2.2. Institutionaliserings van de islam 1299
 - 2.3. Sociaalculturele organisaties en federaties 1302
3. Archieven 1302
 - 3.1. Bewaring en inventarissen 1302
 - 3.2. Belangrijkste bronnenreeksen 1304
 - 3.2.1. Akten betreffende de oprichting, de statuten, de leden en het bestuur van islamitische verenigingen 1304
 - 3.2.2. Activiteitverslagen 1304
4. Publicaties 1304
 - 4.1. Officiële publicaties 1304
 - 4.2. Gepubliceerde rapporten 1304
 - 4.3. Periodieke publicaties 1304
 - 4.4. Websites 1305

DEEL IV – ARCHIEF VAN PARTICULIERE PERSONEN EN FAMILIEARCHIEF

Hoofdstuk 37 – Archief van particuliere personen en familiearchief 1309
Filip Strubbe, Luis Angel Bernardo y Garcia, Marc D'Hoore en Patricia Van den Eeckhout

1. Bibliografie 1309
2. De bronnen en hun betekenis 1310
3. Algemeen Rijksarchief en Rijksarchieven in de Provinciën 1314

-
3.1.	Algemeen Rijksarchief te Brussel	1314	
3.2.	Algemeen Rijksarchief te Brussel (ARA 2 – Depot Cuvelier)		1325
3.3.	Rijksarchief te Aarlen	1327	
3.4.	Rijksarchief te Antwerpen-Beveren	1327	
3.5.	Rijksarchief te Bergen	1328	
3.6.	Rijksarchief te Brugge	1330	
3.7.	Rijksarchief te Doornik	1330	
3.8.	Rijksarchief te Eupen	1330	
3.9.	Rijksarchief te Gent	1330	
3.10.	Rijksarchief te Hasselt	1331	
3.11.	Rijksarchief te Kortrijk	1331	
3.12.	Rijksarchief te Leuven	1331	
3.13.	Rijksarchief te Louvain-la-Neuve	1332	
3.14.	Rijksarchief te Luik	1332	
3.15.	Rijksarchief te Namen	1332	
3.16.	Rijksarchief te Saint-Hubert	1334	
4.	Archief van het Koninklijk Paleis	1334	
5.	Archives et Musée de la Littérature	1335	
6.	Archief van de Koninklijke Bibliotheek	1336	
7.	Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse
Maatschappij	1336	
8.	Archieven van de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten
van België	1342	
9.	Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis	1343	
10.	Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis		1343
11.	Archief van de FOD Buitenlandse zaken	1344	
12.	Afrikaans Archief	1345	
13.	Koninklijk Museum voor Midden-Afrika	1347	
14.	Koninklijke Vereniging Dynastie en Cultureel Erfgoed		1350
15.	Musée royal de Mariemont	1350	
16.	Académie royale de Belgique	1350	
17.	Stadsarchief Brussel	1351	
18.	Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven /
Letterenhuis	1352	
19.	Archief en Museum van het Vlaams Leven te Brussel		1359
20.	Fonds d'Histoire du Mouvement wallon	1360	
21.	Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis	1364	
22.	Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur
en Samenleving	1364	
23.	Archief en Museum van de Socialistische Arbeidersbeweging –
Instituut voor Sociale Geschiedenis	1377	
24.	Liberaal Archief	1385	
25.	Archief- en Documentatiecentrum voor het Vlaams-
nationalisme	1389	
26.	Centre d'Animation et de Recherche en Histoire ouvrière et
populaire	1401	
27.	Archives du Monde catholique	1405	

28.	Institut Émile Vandervelde	1409
29.	Centre Jean Gol	1410
30.	Centre des Archives communistes en Belgique	1411
31.	Documentatie- en Archiefcentrum van de Communistische Beweging	1412
32.	Institut d'Histoire ouvrière économique et sociale	1413
33.	Institut liégeois d'Histoire sociale	1415
34.	Mundaneum	1416
35.	Form'action André Renard	1417
36.	Service des Archives de l'Université libre de Bruxelles	1417
37.	Service des Archives de l'UCL	1419
38.	Universiteitsarchief Katholieke Universiteit Leuven	1420
39.	Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven	1421
40.	Archives de l'Université de Liège	1422
41.	Archief van de (Rijks)Universiteit Gent	1423
42.	La Fonderie	1424
43.	Universiteitsbibliotheek (Katholieke Universiteit Leuven-Campus Kortrijk)	1424
44.	Fonds Suzan Daniel. Homo/Lesbisch Archief en Documentatiecentrum	1424
45.	Centre d'Animation et de Recherche en Écologie politique	1424
46.	Archief- en Onderzoekscentrum voor Vrouwengeschiedenis / Centre d'Archives et de Recherches pour l'Histoire des Femmes	1429
47.	Archives de la Ville et du CPAS de La Louvière	1432
48.	Kazerne Dossin	1434
49.	Archives de la Région wallonne	1435
50.	Centrum voor Vlaamse Architectuurarchieven	1436
51.	Architectuurarchief van de Provincie Antwerpen	1436
52.	Archives d'Architecture moderne	1437
53.	Architecture Archive Sint-Lukasarchief	1437
54.	Guide des Sources d'archives d'architectes et d'architecture XIX ^e et XX ^e siècles en Communauté française de Belgique	1438

DEEL V – DE MEDIA

Hoofdstuk 38 – Pers en periodieken 1441
Romain Van Eeno

1.	De betekenis van deze bron voor het onderzoek	1441
2.	Bibliografieën	1443
3.	Onderzoekresultaten	1444
3.1.	Chronologisch overzicht van de evolutie van de pers	1445
3.2.	Per streek	1453
3.3.	Thematische voorstelling	1463
3.3.1.	Studies die aan het niet-redactionele gedeelte zijn gewijd	1463
3.3.2.	Repertoria van categorieën van kranten en tijdschriften	1471

- 3.3.3. De publieke opinie 1481
- 4. Bewaring, inventarisatie, digitalisering 1482
- 4.1. Algemeen, nationaal, federaal 1484
- 4.2. Provincie Antwerpen 1487
- 4.3. Provincie Limburg 1487
- 4.4. Provincie Oost-Vlaanderen 1487
- 4.5. Provincie Vlaams-Brabant 1489
- 4.6. Provincie West-Vlaanderen 1489
- 4.7. Provincie Henegouwen 1489
- 4.8. Provincie Luik 1490
- 4.9. Provincie Luxemburg 1491
- 4.10. Provincie Namen 1491
- 4.11. Provincie Waals-Brabant 1491

Hoofdstuk 39 – De geschreven bronnen van de audiovisuele media 1493
Tim Raats, Eline Livémont en Caroline Pauwels

- 1. Bibliografie 1493
- 2. Historisch overzicht 1496
- 3. Archieven 1504
- 3.1. Het VRT-archief 1505
- 3.2. Het RTBF-archief 1508
- 3.3. Het BRF-archief 1509
- 3.4. Het archief van de omroepverenigingen 1510
- 3.5. De particuliere omroepen 1510
- 3.6. Belangengroepen, toezichthouders en audiovisuele fondsen 1510
- 4. Publicaties 1511
- 4.1. VRT 1511
- 4.2. RTBF 1512
- 4.3. BRF 1513
- 4.4. De omroepverenigingen 1513
- 4.5. De privaatrechtelijke zenders 1514
- 4.6. De radiobladen voor 1940 1514
- 4.7. Belangenverenigingen, toezichthouders en audiovisuele steunfondsen 1515
- 4.8. Onderzoekstellingen 1515
- 5. Organisaties en verenigingen 1516

DEEL VI – NIET-GESCHREVEN BRONNEN

Hoofdstuk 40 – Materieel erfgoed: gebouwen, (werk)tuigen en voorwerpen 1521
Joeri Januarius, Robin Debo en Tjil Vereenoghe

- 1. Inleiding 1521
- 2. Bibliografie 1521
- 2.1. Internationale bibliografieën en onlinecatalogi 1521

2.2.	Internationale introducties en overzichtswerken	1522
2.3.	Internationale tijdschriften	1524
2.4.	België	1525
2.4.1.	Online-catalogi	1525
2.4.2.	Retrospectieve en lopende bibliografieën	1526
2.4.3.	Algemene werken	1527
2.4.4.	Bijzondere thema's	1528
2.4.5.	Tijdschriften	1530
3.	Materieel erfgoed en zijn betekenis voor het onderzoek	1531
4.	Onroerend erfgoed: gebouwen en landschappen	1533
4.1.	Vlaanderen	1533
4.2.	Wallonië	1535
4.3.	Brussel	1537
5.	Roerend erfgoed: musea en andere bewaarplaatsen met voorwerpen en machines	1538
5.1.	Musea	1539
5.2.	Collecties ter plekke en in archieven, verenigingen en documentatiecentra	1544
Hoofdstuk 41 – Kaarten en plannen, topografische iconografie		1547
<i>Jean-Marie Duvosquel</i>		
1.	Belang van deze bronnen voor het onderzoek	1547
2.	Bibliografie	1547
2.1.	Algemeenheden	1547
2.2.	Lokale bibliografie	1548
2.2.1.	Regionale en lokale repertoria	1548
2.2.2.	Regionale studies	1549
3.	Bewaring en inventarisering	1551
3.1.	Bewaarplaatsen	1551
3.2.	Inventarissen	1552
4.	Plannen	1554
4.1.	Perceelplannen op schaal van één of meer gemeenten	1554
4.1.1.	Antecedenten	1554
4.1.2.	Kadaster en afgeleide documenten	1556
4.1.3.	Verticale luchtfoto's	1564
4.2.	Specifieke plannen	1568
5.	Kaarten	1572
5.1.	Algemene bibliografie	1572
5.2.	De eerste stafkaart van Ferraris en zijn 19 ^e -eeuwse opvolgers	1573
5.3.	Kaarten van voor 1860: Vandermaelen en voorgangers	1575
5.4.	Van Krijgs- en Topografisch Depot naar Nationaal Geografisch Instituut	1578
5.5.	Cartografie in oorlogstijd	1579
5.6.	Enkele bijzondere gevallen	1581
6.	Iconografische bronnen	1581
6.1.	Tekeningen en schilderijen	1581

- 6.2. Topografisch interessante gravures 1582
- 6.3. Landschapsschilderijen 1584
- 6.4. Fotografie 1585
- 6.4.1. Bewaring 1585
- 6.4.2. Fotografen en fotografie 1586
- 6.4.3. Fotografie te velde (1914-1918 en 1940-1945) 1588
- 6.4.4. Ansichtkaarten 1590

Hoofdstuk 42 – Mondelinge bronnen 1593

Nico Wouters

- 1. Bibliografie 1593
- 2. De bronnen en hun betekenis 1594
- 3. Bewaring en inventarisatie 1597
- 4. Bewaring van mondelinge bronnen in Belgische archieven 1598
- 4.1. Universiteiten 1599
- 4.2. Archieven met een collectievorming gericht op eigentijds archief 1601
- 4.3. Radio- en televisiearchieven 1603
- 4.4. Erfgoedinstellingen en -actoren 1606

Hoofdstuk 43 – Foto's 1611

Hendrik Ollivier

- 1. Inleiding 1611
- 2. Bibliografie 1612
- 3. Een belicht geheugen. Foto's als historische bron 1614
- 4. Bewaarplaatsen 1617
- 4.1. Fotomusea 1617
- 4.1.1. Fotomuseum Provincie Antwerpen 1617
- 4.1.2. Musée de la Photographie Charleroi 1618
- 4.2. Archieven, bibliotheken en documentatiecentra (nationaal niveau) 1618
- 4.2.1. Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium 1618
- 4.2.2. Prentenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek 1619
- 4.2.3. Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij 1619
- 4.2.4. Archief van het Koninklijk Paleis 1620
- 4.2.5. Mundaneum 1621
- 4.3. Musea (nationaal of gewestelijk niveau) 1621
- 4.3.1. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis 1621
- 4.3.2. Koninklijk Museum van het Leger en van Krijgsgeschiedenis 1622
- 4.3.3. Koninklijk Museum voor Midden-Afrika (Afdeling Geschiedenis van de Belgische aanwezigheid overzee) 1622
- 4.3.4. Musée de la Vie wallonne 1622
- 4.3.5. Huis van Alijn 1623

-
- 4.3.6. Museum Dr. Guislain 1623
 - 4.3.7. Sportmuseum Vlaanderen 1623
 - 4.3.8. MIAT – Museum over industrie, arbeid en textiel 1624
 - 4.4. Culturele archieven in Vlaanderen 1624
 - 4.4.1. ADVN – Archief-, Documentatie- en Onderzoekscentrum voor het Vlaams-nationalisme 1624
 - 4.4.2. AMSAB-Instituut voor Sociale Geschiedenis 1625
 - 4.4.3. AMVB – Archief en Museum voor het Vlaams Leven in Brussel 1625
 - 4.4.4. CAVA – Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven 1626
 - 4.4.5. DACOB en CARCOB – Documentatie- en Archiefcentrum van de Communistische Beweging in België 1626
 - 4.4.6. KADOC – Centrum voor Religie, Cultuur en Samenleving 1626
 - 4.4.7. Letterenhuis 1628
 - 4.4.8. Liberaal Archief 1628
 - 4.4.9. Sint-Lukasarchief 1628
 - 4.4.10. CAG – Centrum Agrarische Geschiedenis 1629
 - 4.5. Culturele archieven in Wallonië 1629
 - 4.5.1. IEV – Bibliothèque et Archives Institut Émile Vandervelde 1629
 - 4.5.2. CARCOB – Centre des Archives communistes en Belgique 1629
 - 4.5.3. CARHOP – Centre d’Animation et de Recherche en Histoire ouvrière 1629
 - 4.5.4. Form’action André Renard 1630
 - 4.5.5. FHMW – Fonds d’Histoire du Mouvement wallon 1630
 - 4.5.6. IHOES – Institut d’Histoire ouvrière, économique et sociale 1630
 - 4.5.7. ILHS – Institut liégeois d’Histoire sociale 1630
 - 4.6. Kerkelijke organisaties 1631
 - 4.6.1. Erfgoedhuis | Zusters van Liefde van Jezus en Maria 1631
 - 4.6.2. Archief der Vlaamse jezuïeten 1631
 - 4.6.3. Cultureel Erfgoed annuntiaten Heverlee 1631
 - 4.6.4. Archief van de Vlaamse Minderbroeders 1632
 - 4.6.5. Vivant Univers 1632
 - 4.6.6. Bisdommen 1632
 - 4.7. Onderwijsinstellingen 1632
 - 4.7.1. KU Leuven 1632
 - 4.7.2. Universiteit Gent 1633
 - 4.7.3. Fonds Waxweiler. Institut de Sociologie ULB. Centre d’Histoire économique et sociale 1633
 - 4.8. Gemeentearchieven, lokale en regionale musea, heemkundige kringen 1634
 - 4.8.1. Brussel 1634
 - 4.8.2. Vlaanderen 1635
 - 4.8.3. Wallonië 1642
 - 4.9. Bedrijfsarchieven 1642
 - 4.10. Krantenarchieven 1643
 - 4.11. Agentschappen en fotografen 1643

4.12.	Buitenlandse archieven	1644
Hoofdstuk 44 – Film		
<i>Guido Convents</i>		
1.	Bibliografie	1645
1.1.	Algemeen	1645
1.2.	Tijdschriften	1647
1.3.	Wetenschappelijke studies over Belgische filmgeschiedenis	1648
1.4.	Inventarissen en catalogi van films	1654
2.	Historisch overzicht	1655
3.	De betekenis van de bron	1659
4.	Bewaarplaatsen	1661
4.1.	In het buitenland	1661
4.2.	In België	1663
4.3.	De belangrijkste Belgische filmarchieven	1664
4.3.1.	De openbare filmarchieven	1665
4.3.2.	Belgische musea en hun audiovisueel archief	1669
4.3.3.	Archief- en documentatiecentra met filmarchieven	1670
4.3.4.	Commercieel filmarchief	1671
5.	Vertoningen	1672
LIJST VAN DE BELANGRIJKSTE AFKORTINGEN		
1675		
INDEX VAN PERSOONS- EN AUTEURSNAMEN		
1677		
<i>Stijn Meersseman</i>		
ONDERWERPSINDEX		
1759		
<i>Stijn Meersseman</i>		

Voorwoord

In 1999 verscheen *Bronnen voor de studie van het hedendaagse België 19^e-20^e eeuw* (Brussel, VUB-Press), waaraan een dertigtal auteurs hun medewerking hadden verleend. Dat boek bouwde verder op een naslagwerk dat Patricia Van den Eeckhout in 1986 had gepubliceerd, namelijk *Bronnen voor de studie van de hedendaagse Belgische samenleving* (verschenen bij diezelfde uitgever). In 2009 nam de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis (KCG) het initiatief om een nieuwe, herwerkte en uitgebreide versie van dit naslagwerk te publiceren. Deze referentiewerken kenden een ruime verspreiding en werden vaak gebruikt door studenten en onderzoekers, want ze boden een overzicht van het bronnenmateriaal dat Belgische instellingen, organisaties en personen in de voorbije tweehonderd jaar produceerden. Omdat de Belgische samenleving op minder dan tien jaar tijd opnieuw sterk is geëvolueerd (door talrijke institutionele wijzigingen, maar ook door de publicatie van vele nieuwe wetenschappelijke studies, naslagwerken en inventarissen en door de explosie van de digitale communicatiekanalen), wilde de KCG een nieuwe editie van *Bronnen* publiceren. Bovendien vond deze federale instelling het ook evident dat een Franstalige versie van het naslagwerk het licht zou zien. Bijgevolg brengt de KCG in 2017 dus ook het naslagwerk *Sources pour l'étude de la Belgique contemporaine, 19e-21e siècle* uit. De inhoud van *Bronnen* en *Sources* zijn volkomen identiek.

Opzet, basisstructuur en fundamentele kenmerken van onderhavige publicaties komen helemaal overeen met die van de vorige uitgaven. Voorliggend naslagwerk biedt bijgevolg een panoramisch en kritisch overzicht van de bronnen die in België van de vroege 19^e tot de vroege 21e eeuw werden geproduceerd. Het is «panoramisch» omdat we geprobeerd hebben om zoveel mogelijk Belgische instellingen, verenigingen en personen die bronnen hebben voortgebracht, aan bod te laten komen. Zowel de openbare instellingen als de private verenigingen worden behandeld, zonder de privépersonen en de -families te vergeten. Omdat die bronnenproducenten zo talrijk en zo divers zijn, hebben we ze ondergebracht in vier grote categorieën: openbare instellingen, privé-instellingen, privépersonen en de media. Ook alle mogelijke types van bronnen komen aan bod. We behandelen dus niet alleen de geschreven bronnen (in alle mogelijke vormen: zowel onuitgegeven als “klassiek” gedrukt en elektronisch), maar we hebben ook oog voor de ongeschreven bronnen zoals gebouwen en voorwerpen, foto's, films, mondelinge bronnen en kaarten en plans. Het werk is ook «kritisch» omdat de bronnen niet enkel worden *opgesomd*; ze worden ook in een bredere context geplaatst en hun bruikbaarheid voor het onderzoek wordt uitvoerig toegelicht.

Ieder onderdeel van dit werk wordt op een (zo goed als) identieke manier ingedeeld. Eerst en vooral belichten we de historische evolutie en/of de huidige kenmerken van iedere bronnenproducerende instantie. De nadruk komt hierbij te liggen op de structuur en de functies van de instelling of organisatie. Deze elementen bepalen (en/of bepalen) immers in aanzienlijke mate welke bronnen de instelling produceerde (c.q. produceert) en hoe deze bescheiden binnen de instelling werden (of worden) geordend. Hoewel de maatschappelijke ontwikkelingen niet worden verwaarloosd, dient onderstreept te worden dat dit naslagwerk geen handboek Belgische hedendaagse geschiedenis is. Gezien hun belang voor de organisatie van de bronnenproductie worden de institutionele dimensies en de aspecten van administratief recht vaak meer in de verf gezet dan andere. In dit werk gaan we uiteraard niet in op inhoudelijke discussies over de instellingen en organisaties op zich.

Elk onderdeel bevat verder een selectieve bibliografie van relevante wetenschappelijke bijdragen of van andere publicaties die de structuur en de functies van de instellingen en organisaties verduidelijken⁽¹⁾. Vervolgens wordt de situatie geschetst in het vlak van de bewaring en inventarisatie van de archieven van de betrokken instelling of organisatie. Gepubliceerde toegangen worden zoveel als mogelijk vermeld. Elektronische toegangen en bronnen worden aangeduid door de desbetreffende URL. Vervolgens worden de belangrijke bronnenreeksen besproken die de respectievelijke instellingen en organisaties produceerden (en vaak nog produceren). Bij de bronnen van openbare instellingen schenken we bijzondere aandacht aan de wettelijke beschikkingen die aan de basis liggen van de aanmaak van de bescheiden. Ook bij de bronnen van sommige private instellingen zal vaak verwezen worden naar de regelgeving die welbepaalde bronnenreeksen genereert.

Ten slotte wordt ingegaan op de mogelijkheden die bepaalde reeksen of types bronnen voor het onderzoek bieden. In dit verband wordt herhaaldelijk verwezen naar wetenschappelijke bijdragen die daar eveneens de aandacht op vestigen. Slechts de publicaties die grotendeels of uitsluitend gewijd zijn aan de bespreking of de publicatie van een bron werden opgenomen. Gezien het groot aantal behandelde instellingen en bronnenreeksen, was het onbegonnen werk om te verwijzen naar de historiografische bijdragen waarin de desbetreffende bronnen effectief worden geëxploiteerd.

Zoals gezegd komen zowel de onuitgegeven als de gepubliceerde bronnen aan bod. Bovendien winnen de digitale bronnen steeds aan belang. Daarom vermelden we systematisch de internetadressen, zelfs al is de “mortaliteit” van deze URL’s vaak heel hoog. Een uitgebreide index op onderwerp, auteurs- en persoonsnaam, met grote deskundigheid en enorme nauwgezetheid opgesteld (in beide landstalen) door Stijn Meersseman, begeleidt de lezers bij hun opzoekingen.

Voorliggende editie is nog omvangrijker dan die van 1999 en 2009. Wat kon wegvallen ten opzichte van de vorige uitgave (verouderde werkinstrumenten, voor-

⁽¹⁾ Een opmerking van technische aard moet hier vermeld worden: zowel in de Nederlandse als in de Franstalige editie van het boek werden de referentie-items in de Latijnse zin gebruikt; dus komen in de beide versies de woorden “in” en “ed.” of “eds.” voor (en dus niet “dans” en “éd.” of “éds.” in het Frans) – om de referentiesystemen in de beide versies zoveel als mogelijk identiek te houden.

bijgestreefde inzichten, enz.), woog helemaal niet op tegen de nieuwe elementen die absoluut vermeld moesten worden. Daarom zijn de meeste hoofdstukken wat langer uitgevallen dan tien of twintig jaar geleden. We beseffen echter dat voorliggend naslagwerk nog verschillende lacunes vertoont. Omwille van redenen buiten onze wil, kon bijvoorbeeld geen hoofdstuk worden opgenomen over de federale wetenschappelijke instellingen, over de andere vrije beroepen naast de medische en juridische vrije beroepen, over de verzorgingsinstellingen (bijvoorbeeld hospitalen), over enkele instellingen van openbaar nut (zoals het Rode Kruis, enz.). Maar ook met betrekking tot bepaalde types van instellingen die wel in het boek aan bod komen, kon er niet altijd naar volledigheid worden gestreefd. Niet elke onderneming, vereniging, dienst, enz. kon individueel vermeld, laat staan behandeld worden. En zelfs als dit wel het geval is, was het onmogelijk exhaustief op specifieke gevallen in te gaan. De nadruk ligt dan ook eerder op de bespreking van types van instellingen en organisaties (bijvoorbeeld niet welbepaalde ondernemingen, maar «de ondernemingen») dan op de behandeling van individuele gevallen. Hoewel de auteurs zich hebben ingespannen om de situatie inzake de bewaring en de beschikbaarheid van archieven zo adequaat mogelijk te schetsen, geldt de regel dat de gebruiker er steeds goed aan doet contact op te nemen met de instelling of organisatie waarin hij of zij geïnteresseerd is, ten einde via een individuele en goed gemotiveerde vraag het terrein verder te verkennen.

Dit boek richt zich in de eerste plaats tot al diegenen die beroepshalve bezig zijn met de studie van het recente Belgische verleden, namelijk archivariissen, vorsers en studenten die zich toeleggen op de hedendaagse geschiedenis. Maar omdat het boek ook oog heeft voor de meest recente periode, zullen communicatiewetenschappers, journalisten, politicologen, sociologen, economen, vormingswerkers, documentalisten en juristen eveneens hun gading vinden in dit werk. Door het bestaan van een Franstalige versie, hoopt de KCG dat dit naslagwerk bovendien ook toegankelijker zal zijn in het buitenland: onderzoekers uit andere landen zullen hierdoor gemakkelijker hun weg kunnen vinden in het complexe maar ook rijke en fascinerende land dat België is.

Er rest ons ten slotte de aangename taak enkele personen te bedanken die op een of andere manier behulpzaam zijn geweest bij de voorbereiding van het boek. Jean-Marie Duvosquel, toenmalige voorzitter van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis, stelde in 2007 als eerste voor om *Bronnen* te publiceren in de prestigieuze collectie van deze instelling. De leden van de KCG zijn we ook dankbaar voor hun editoriale gastvrijheid. Karel Velle, Algemeen Rijksarchivaris, signaleerde ons bovendien heel wat nieuwe, competente auteurs die aan de vorige en de huidige uitgave meewerkten. De talrijke personen die hulp boden bij het opzoekwerk voor de afzonderlijke hoofdstukken (meer bepaald de archivariissen en verantwoordelijken van documentatiediensten) worden bedankt bij het begin van het desbetreffende onderdeel. Ten slotte zorgde Stijn Meersseman – zoals gezegd – met grote competentie, efficiëntie en snelheid, voor de opstelling van de uitgebreide en onmisbare indices.

Het uitbrengen van een parallelle Franstalige editie impliceerde een uitzonderlijke inspanning: niet minder dan 1600 bladzijden Nederlandse tekst moesten in het Frans worden vertaald. De KCG droeg het grootste deel van deze financiële kost, maar ze kon gelukkig ook rekenen op de welwillende medewerking van

enkele grote archiefinstellingen. Zowel het Algemeen Rijksarchief, als KADOC, AMSAB-ISG en het Liberaal Archief zorgden, op eigen kosten, voor de realisatie van de Franse versie van de teksten die door hun respectievelijke medewerkers waren opgesteld. De KCG spreekt dus haar bijzondere en welgemeende dank uit aan de directeurs van deze archiefinstellingen, resp. Karel Velle (ARA), Jan De Maeyer (KADOC), Geert Van Goethem (AMSAB-ISG) en Luc Pareyn (LA). Hierdoor leverden deze instellingen een mooi voorbeeld van wetenschappelijke solidariteit.

Patricia Van den Eeckhout en Guy Vanthemsche
Maart 2017